

MGSII-3 Hnědásek osikový



Ministerstvo životního prostředí

Podpořeno grantem z Islandu, Lichtenštejnska a Norska

“Tyto webové stránky byly vytvořeny za finanční podpory EHP fondů 2009-2014 a Ministerstva životního prostředí. Za jejich obsah je výhradně odpovědná Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a nelze je v žádném případě považovat za názor donora nebo Ministerstva životního prostředí.”

Název projektu: Realizace záchraného programu hnědáka osikového v letech 2015–2016

Číslo projektu: MGSII - 3

Místo realizace: Dománovice, Radovesice II, Žiželice (Středočeský kraj), Polabí (Středočeský, Pardubický a Hradecký kraj), Kyjovsko (Jihomoravský kraj)

Finanční podpora: EHP fondy, Malé grantové schéma: „Záchrané programy pro zvláště chráněné druhy II“, oblast podpory 1: „Realizace schválených záchraných programů a programů péče pro zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů“

Celkový rozpočet: 1 214 341,- Kč vč. DPH

Financování: Finanční prostředky z EHP fondů se poskytují v hodnotě 1 032 190,- Kč, což představuje 85% z celkových předpokládaných výdajů projektu. Finanční prostředky ze státního rozpočtu se poskytují ve výši 182 151,- Kč, což představuje 15% z celkových předpokládaných výdajů projektu.

Doba trvání projektu: 1. 2. 2015 – 30. 4. 2017

Partneři projektu: bez partnerů

Garant projektu:

- Mgr. Tomáš Birčák, AOPK ČR, oddělení druhové ochrany, E: tomas.bircak@nature.cz
- Mgr. Antonín Krása, AOPK ČR, CHKO Moravský kras, E: antonin.krasa@nature.cz

Cíle a náplň projektu:

Hlavním cílem projektu bylo pomocí řady managementových zásahů zajistit dostatečnou rozlohu potřebného biotopu pro kriticky ohroženého hnědáka osikového (*Euphydryas maturna*), a tím dosáhnout stabilizace jeho současné poslední české populace v EVL Dománovický les. V případě úspěšné stabilizace pak záchraný program (ZP) počítá s repatriacemi druhu na vhodné, motýlem dříve obývané lokality. Součástí projektu byly ale i další opatření (monitoring, výzkum), která přispívají ke správnému řízení a rozvoji ZP jako takového.

Jednotlivé aktivity projektu:

Rekonstrukce vybraného porostu

Čeké zásahy jsou stěžejním typem opatření, pokud jde o zajištění dostatečné rozlohy vhodného biotopu pro hnědáka osikového. Rekonstrukce vybraných porostů je opatřením, při němž byly odstraněny mladé smrkové porosty

a nahrazeny výsadbami dubu a jasanu. Tím tedy došlo ke zlepšení stavu a zvětšení plochy vhodných stanovišť pro cílový druh. Naším cílem ovšem nebylo pouze zvětšování vhodných ploch, ale také zajištění kontinuity jejich výskytu s ohledem na probíhající sukcesí.

Cílená dosadba jasanů

Další opatření představují cílené dosadby jasanů na čerstvé i starší paseky. Cílem této aktivity bylo zvyšování nabídky hlavní živné rostliny tam, kde je jí nedostatek. K výsadbám jasanů tak docházelo přímo při zakládání nových porostů po mytních těžbách, ale důležité bylo pracovat i se staršími pasekami. Opatření tedy doplnilo výše uvedenou rekonstrukci porostu a další typy zásahů, čímž dále přispělo k zajištění dostatečné rozlohy vhodných biotopů využitelných hnědáskem osikovým.

Prořezávka plochy za hájovnou

Plochu za hájovnou, která je pro populaci v EVL Dománovický les naprosto klíčová, protože se zde druh dlouhodobě množí a odtud se šíří do okolních porostů, je nutné pravidelně prořezávat, protože by jinak příliš zhoustla a pro motýly se tak stala nevhodnou.

Průzkum dalších lokalit

Prověřování historických lokalit výskytu bylo důležitou součástí projektu, protože je možné, že druh stále přežívá i na nějaké v současné době neznámé lokalitě. Největší pozornost jsme věnovali oblasti širšího Polabí, tedy nedalekého okolí EVL Dománovický les, kde je pravděpodobnost úspěšného nálezu relativně největší.

Ověřování možností repatriace housenek

Repatriace druhu na další lokality je základním předpokladem jeho úspěšného dlouhodobého přežívání. V případě tohoto druhu však zatím u nás nebyla vyzkoušena a tak bylo potřeba ověřit, jak bude celý proces fungovat, aby se co nejvíce zvýšila úspěšnost a tím snížily požadavky na množství housenek odebíraných ze zdrojové populace.

Monitoring

Monitoring larev a imág je standardní a nezbytnou součástí ZP, bez níž není smysluplná realizace ZP možná. Každoročně sbíraná data nás informují o tom, co se ve sledovaných oblastech děje a díky nim můžeme zjistit, jaké dopady mají námi realizovaná opatření.

Lesnické zhodnocení zásahů

Pravidelné hodnocení a optimalizace péče o biotopy jsou nezbytným nástrojem pro správné vedení ZP. Cílem bylo vyhodnotit změny na všech dotčených plochách, k nimž od doby realizace různorodých opatření došlo. Zjištěné výsledky posloužily k analýzám vhodnosti různých typů managementu a zároveň byly podkladem k návrhu dodatečných opatření na daných plochách.

Genetická studie

Vzhledem ke kolapsu populace hnědáška osikového v ČR, ke kterému došlo na přelomu desetiletí, bylo třeba zjistit, zda došlo k poklesu genetické variability populace, v jaké míře a jaký to případně může mít vliv na dlouhodobé přežití této populace a druhu jako takového v ČR. To je zcela stěžejní informace pro další plánování, zejména s ohledem na plánované reintrodukce. Opatření však nakonec realizováno nebylo, neboť v průběhu přípravných laboratorních prací došlo ke znehodnocení vzorků s genetickou informací.

Botanický průzkum

Hnědásek osikový se živí v podmínkách ČR převážně na jasanu, nicméně se ví, že jeho housenky v jarním období využívají i jiné živné rostliny. Je proto důležité věnovat pozornost druhové skladbě míst, kam samice kladou vajíčka a kde později housenky nalézají svou alternativní potravu. Složení bylinného a keřového patra totiž může být tím aspektem, který významně rozhoduje o výskytu či absenci hnědáška na konkrétních plochách. Při provedené studii se však vliv okolní vegetace na snůšky hnědáška osikového nepodařilo prokázat.

Aktivní spolupráce s vlastníky lesa

Spolupráce s vlastníky lesa je pro správné fungování ZP hnědáška osikového stěžejní, protože les, který obývá, je v rámci vlastnictví několika subjektů. Komunikace však fungovala na dobré úrovni, díky čemuž se podařilo vyřešit několik dlouho odkládaných a z pohledu komerčního lesnictví problematických opatření, která jsou však z pohledu hnědáška osikového velmi přínosná.

Publicita projektu

V rámci publicity projektu byl uspořádán úvodní a závěrečný informační seminář, dále byl projekt prezentován na dvou odborných konferencích a také byly zřízeny a průběžně aktualizovány jeho webové stránky.

Zhodnocení dopadu projektu

Rekonstrukce porostů i monitoringy jsou druhem opatření realizovaných i v rámci samotného záchranného programu pro hnědásku osikového, tudíž nejsou jednorázovou aktivitou, ale budou na ně navazovat další aktivity péče o hnědásku. Plochy rekonstruovaných porostů budou nadále sledovány zaměstnanci AOPK ČR a v případě, že se jejich vývoj odkloní od požadovaného stavu, budou provedeny nezbytné zásahy. Rovněž monitoringy hnědásky budou nadále prováděny, a to jak metodou zpětných odchytů, tak transektovou metodou. Financování těchto opatření bude realizováno z příslušných národních zdrojů.

Fotografie: